

Source sheet for TGS #16 "The Nature of Evil, according to the Rambam and Avodas Hakodesh"

- (1) אני משיביע באלהים יתעלה את כל מי שיקרא בספרי זה שלא יבאר דבר ממנו, אפילו לא מלה אחת, ולא יסביר ממנו לזולתו אלא מה שהוא ברור ומבואר בדברי חכמי תורתנו המפורסמים שקדמו לי... אלא יסתכל נא בספרי כל מי שהוא נפל בידו (מו"נ, פתיחה, צוואת ספר זה)
- (2) על פי הפירוש הזה מתבררים דברי ישעיה: יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע, כי החושך והרע הם העדרים. התבונן כיצד לא אמר עושה חושך ולא אמר עושה רע מפני שאינם דברים נמצאים שתתלה בהם עשיה. הוא אמר עליהם בורא, כי מלה זאת יש לה תלות בהעדר בלשון העברית, כמו שנאמר בראשית ברא אלהים... רע הוא העדרו של אותו דבר... שהרעות כולן העדרים. דוגמה לכך באדם. כי מותו רע והוא העדרו. וכן חוליו או עוניו או בורותו הם רעות לגביו, וכולם העדרי הסגולות... שאין לומר בשום אופן שהאל יתגדל ויתרומם עושה רע בעצם... אלא מעשיו יתעלה כולם טוב צרוף. כי הוא אינו עושה אלא מציאות, וכל מציאות היא טוב. הרעות כולן העדרים, אשר עשייה אינה תופסת בהם אלא מן הבחינה שהסברנו, שהוא מביא לידי מציאות את החומר בטבעו זה שיש לו, שהוא קשור – כידוע – תמיד להעדר. לכן החומר הוא הסיבה לכל השחתה ולכל רע... מכאן שאמיתת עשייתו של האל כולו טוב, מכיוון שהיא מציאות. לכן אומר הספר אשר האיר את מחשכי העולם: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד... אין דבר רע יורד מלמעלה (שם ח"ג פ"י)
- (3) הרעות הגדולות האלה המתרחשות בין אדם לאדם... אף הן נובעות מן ההעדר. כי הן כולן מתחייבות מן הבורות, כלומר מהעדר ידיעה. כמו שעיוור, מכיוון שאינו רואה, תמיד יכשל ויפצע ויפצע גם את זולתו... אילו היתה לאדם ידיעה המתייחסת לצורה האנושית כמו שכוח הראייה מתייחס לעין, היה נבלם כל הנזק שהוא גורם לעצמו ולזולתו (שם פ"א)
- (4) לעתים קרובות עולה בדמיון ההמון שהרעות בעולם מרובות מן הטובות; עד כדי כך שברבים מנאומי כל האומות ובשיריהם הם כוללים נושא זה ואומרים שהמפליא הוא שיימצא טוב בזמן, ואילו רעות הזמן רבות ותמידיות... סיבתה של טעות זאת כולה היא שבור זה והדומים לו מבין ההמון מתבוננים במציאות רק מנקודת-ראותו של פרט אחד מבני-האדם ולא יותר. כל בור מדמה שהמציאות כולה היא למענו כפרט. כביכול אין מציאות אלא הוא לבדו. וכאשר קורה לו דבר מנוגד לרצונו הוא מחליק בפסקנות שהמציאות כולה רע. לו התבונן האדם במציאות, ותפש אותה, וידע שחלקו בה זעום, היתה מתבררת ומתחוורת לו האמת... התבוננות האמיתית היא שכל פרטי המין האנושי הנמצאים, וכל שכל מיני בעלי-החיים האחרים, הם דבר שאין לו שום ערך כלל ביחס למציאות המתמשכת כולה... ושלא יטעה ויחשוב שהמציאות היא בשביל עצמו בלבד. אלא המציאות היא, לדעתנו, בשביל חפץ בוראה, שכן מין האדם הוא הדבר קל-הערך ביותר שבה בהשוואה למציאות העליונה, כלומר לגלגלים ולכוכבים... שכל רע הפוגע בבן-אדם הוא מאחד משלושה מינים: המין הראשון של הרע הוא מה שפוגע באדם מצד טבע ההתהוות והכליון, כלומר, מבחינת שהוא בעל חומר... מי שרוצה להיות בעל בשר ועצמות ושלא יהיה מושפע ולא יחול בו מה שחל בחומר, רוצה לצרף שני הפכים... המין השני של הרעות הוא מה שפוגעים בני-אדם זה בזה... המין השלישי של הרעות הוא מה שפוגע באדם מבינינו בשל מעשה של עצמו. זה הרוב. רעות אלה מרובות... מין זה נובע מן המידות המגוננות כולן; כוונתי ללהיטות לאכילה, לשתייה ולמשגל, והעיסוק בהם בכמות מופרזת או בקלקול סדר... זאת היא סבה לכל המחלות והמומים הגופניים והנפשיים... השאיפה למותרות אינסופית... הוא חושף את עצמו לסכנות גדולות... להשיג אותם מותרות בלתי-הכרחיים. וכאשר פוגעים בו פגעים בדרכיו אלה שהולך בהם, הוא מתלונן על גזרת האל (שם פ"ב)

- (5) זאת היתה מטרת ספר איוב כולו, כלומר לתת את עיקר האמונה הזו ולהסב את תשומת-הלב אל הראיה הזאת מן הדברים הטבעיים, כדי שלא תטעה ותבקש בדמיוןך שידיעתו תהיה כידיעתנו, כוונתו, השגחתו והנהגתו ככוונתו, השגחתו והנהגתו. כאשר האדם יודע זאת יקל עליו כל פגע, והפגעים לא יוסיפו לו ספקות באשר לאלוה, והאם הוא יודע או אינו יודע, משגיח או מזניח. יתר על כן, (הפגעים) יוסיפו לו אהבה... עושים מאהבה ושמחים בייסורין (שם פכ"ג)
- (6) כי הטוב הוא התפל והגר והרע הוא העיקר והתושב... והטוב והשלם... נחשב כגר... וחיית ורביית וברכך בארץ... עם היותך גר בארץ תזכה לכל זה... ואל זה צריך שתהיה כוונת העובד השלם להשיב כל הדברים אל הטוב (עבודת הקודש, הקדמה)
- (7) אחר שגזרה החכמה העליונה ועלה במחשבה הטהורה להמציא ההיפוכים והשינויים מדין ורחמים וטוב ורע כפי אשר גזרה חכמתו יתברך להיות השלמות תלוי בזה, רצה יתברך עם זה שכל הדברים ישובו אל שרשם באופן שהוא מהטוב אשר היו בו, ושיתוקן הכל בסוף (שם ח"א פי"ט)
- (8) האהבה אל השם המיוחד היא המדרגה העליונה בעבודת הקדש, לפי שהעבודה השלימה הנדרשת מן העובד השלם היא עבודת היחוד, היותו מיחד את השם הגדול המיוחד, והאהבה ענינה היחוד האמיתי... ולכן אהב"ה בגמטריא אח"ד... והנה הנשמה באה אל הגוף ממקום האהבה והיחוד, ולזה תשתוקק ותכסוף אל האהבה והיחוד להיותה קיימת באמונתנו כאשר היתה באמנה אתנו... ומגדר האהבה שהאוהב האמיתי יקח בידו אומנות אוהבו ויתעסק במלאכתו ויעשה בה תמיד באין הפסק, להדמות בה אל אוהבו ולהניחו, והם החיים שחי אברהם אבינו ע"ה... אמרה מדת החסד: כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם עמד במקומי וישמור משמרת... היה ממלא מקום מדת החסד... השבת כל הדברים אל מקום היחוד... כי החפץ ביצירה להשיב כל הדברים אל היחוד, וזה מגדר האהבה, ואין להראות שום חילוק ופירוד ביצירה (שם פכ"ז)
- (9) כי אדם הוזהר של ימשך אחר העץ ההוא... בעוד שהרע מחובר בו... עד שיהיה כולו טוב... ועתיד הקב"ה לחדש עולמו ולמלאת כוונתו בבריאה, ואז יבולע ממקומו הרע ההוא ויכלה כעשן (שם ח"ד פי"ג)
- (10) העוסק בתורה ומקיים מצוותיה... הוא המייחד השם הגדול... וכמו שהוא מיחד את השם בתמידות בעין פירוד, כך יתמיד ייחוד וחיבור גופו עם נפשו ולא יפרדו ויתקיימו שניהם לעד (שם ח"ב פכ"ב)
- (11) ובשני דברים שהם שלימות התשובה נכנע הצד ההוא, והקב"ה מתעלה ומתיחד בכבודו בכניעתו... כשהוא מתודה על מה שעבר... הרי הוא מודה ומראה בעצמו שהעונותו ההם שהם פרי הצד ההוא הוא הרע הגמור... ואין בהם שום טוב ושלמות... ובזה הוא מכניע ומשפיל הצד ההוא... ובזה נמנות לו כזכויות (שם פל"ה)
- (12) ויש המזיקים ומלאכי חבלה ורוחות הטומאה שהם רע ממש, והם ההפך ממש לטוב ולשלמות... ברצותו יתברך לחדש מציאות הרע, שהוא ההפך לשלמותו ית' ממש (דעת תבונות, סימן קיח)
- (13) הרע נברא להבטל... מצד ההתחלה הוא רע ודאי אך מצד הסוף גם זו לטובה (שם סימן קכד)